

Posao

[Pristup tržištu rada](#)

[Naći posao](#)

[Prava i dužnosti](#)

[Nezaposlenost](#)

[Priznanje diplome](#)

Pristup tržištu rada

Hoće li nekom biti dozvoljeno da radi ili osnuje svoju firmu u Švicarskoj, zavisi od toga koje državljanstvo ta osoba ima, kao i od razloga doseljavanja u Švicarsku. U svakom slučaju radnici moraju biti prijavljeni kod socijalnog osiguranja i moraju plaćati poreze.

Radna dozvola

Pitanje radne dozvole se obično rješava istovremeno sa izdavanjem dozvole za boravak. Prirodno je da osobe koje imaju pravo boravka, istovremeno imaju i pravo da rade u Švicarskoj. Zahtjev za radnu dozvolu podnosi poslodavac ili osoba lično, što je ovisno od državljanstva i radnog staža te osobe. U slučaju neizvjesnosti može pomoći neka od dole navednih službi. U ovim službama se savjetuju i osobe koje još uvijek ne žive u Švicarskoj, a željele bi ovdje raditi. Priznatim izbjeglicama (dozvola B) i privremeno primljenim osobama sa ili bez izbjegličkog statusa (dozvola F) od 2019. godine nije više potrebna posebna dozvola za rad. Uprkos tome oni moraju početak i kraj svakog zaposlenja prijaviti Kantonu koristeći službeni obrazac (Meldeverfahren). Kanton u kojem radite je nadležan. Ovo prijavljivanje je besplatno. Osobe koje su procesu traženja azila (dozvola N) i dalje trebaju dozvolu za rad.

Vlastito preduzeće

Može li neko osnovati svoje preduzeće u Švicarskoj zavisi od njegovog državljanstva i statusa boravka. Za osobe iz EU/EFTA zemalja i za one osobe koje imaju dozvolu boravka C, osnivanje vlastitog preduzeća je jednostavnije. Služba za migraciju i građansko pravo (Amt für Migration und Bürgerrecht) informiše migrante o tome da li je osnivanje privatne firme moguće. Kancelarija za ekonomski razvoj Kantona (Standortförderung) pruža podršku u praktičnoj primjeni.

Rad na crno

Osoba, koja nije prijavljena u socijalnom osiguranju i nema dozvolu za rad ili ne oporezuje prihode, radi protivzakonito. To se zove rad na crno ili neprijavljeni rad (Schwarzarbeit). Rad na crno ima pravne posledice kako za poslodavca tako i za zaposlene. Pored svega navednog, radnici nisu osigurani za nezgode i nesreće na poslu niti imaju penziono osiguranje. Ako neko smatra da njegov poslodavac ne postupa korektno sa zaposlenim osobama, treba se obratiti besplatnom pravnom savjetovalištu (Rechtsberatungsstelle).

Mladi

Mladi smiju raditi tek nakon navršene 15. godine života. Lakši i manji poslovi (npr. poslovi za vrijeme raspusta) su dozvoljeni. Roditelji i poslodavci moraju obratiti pažnju da mladi ljudi ne budu preopterećeni tim poslom. Za mlade do 18 godina važe posebne zakonske odredbe o radu.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-baselland.ch/hr/posao/pristup-tritu-ra

Naći posao

U poređenju sa drugim zemljama u Švicarskoj ima malo nezaposlenih. Uprkos tome, zahtjevi koji se postavljaju osobama koje traže posao, su veliki. Svjedočanstva i diplome su veoma važni. Znanje njemačkog jezika je važan preduslov za skoro svaki posao.

Kvalifikacije

Za skoro svaku profesiju u Švicarskoj od velike važnost su stručne kvalifikacije, diplome i stručna usavršavanja. Diplome stečene u inostranstvu nisu uvijek priznate. Prilikom traženja posla jako su važne kvalifikacije i preporuke od prethodnih poslodavaca (Arbeitszeugnis). Za većinu radnih mjesta znanje njemačkog jezika je neophodno.

Naći radno mjesto

Oglasi za radna mjesta se nalaze u dnevnim novinama i na raznim internet portalima. Pored toga postoje i privatne kancelarije za posredovanje u traženju posla. Javni regionalni centri za posredovanje kod traženja posla (RAV) takođe mogu pomoći. U njihovim prostorijama stoje na raspolaganju kompjuteri i dnevne novine, kao i savjetnici koji pružaju besplatne savjete nezaposlenima.

Molba za posao

Uobičajeno je da se za neko slobodno radno mjesto konkuriše pismenim putem mejlom ili online. Molba za posao treba da sadrži biografiju, motivaciono pismo i kopije od: diploma, svjedočanstava i preporuka od prethodnih poslodavaca. Ako je poslodavac zainteresovan, onda će on pozvati na intervju, lični razgovor (Vorstellungsgespräch). Razna mjesta nude besplatnu pomoć za pisanja molbi.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-baselland.ch/hr/posao/nai-posa

Prava i dužnosti

Zaposleni i poslodavci imaju različita prava i dužnosti. Zakonom je regulisano, na primjer, maksimalno radno vrijeme, pravo na odmor i zaštita osiguranjima.

Ugovor o radu

Ugovori o radu se zaključuju najčešće pismeno. Međutim, i usmeni ugovori važe. Ovdje važe zakonske odredbe Zakona o obligacionim odnosima (Obligationenrecht). Tu su sadržani minimalni standardi koji se moraju ispoštovati. Tako i osobe bez pismenog ugovora imaju razna prava, ali i obaveze.

Prava zaposlenih

Zaposleni u Švicarskoj imaju razna prava koja su regulisana zakonom. Najvažnija su:

- Poslodavci su obavezni da svoje radnike prijave kod socijalnih osiguranja, da za njih zaključe osiguranje u slučaju nesreće, kao i da sami preuzimaju obavezu za jedan dio doprinosa koji se moraju platiti.
- Svi zaposleni imaju pravo na plaćen odmor u trajanju od najmanje 4 sedmice. Ovo važi proporcionalno i za osobe koje su plaćene na satnicu ili koje ne rade puno radno vrijeme.
- Maksimalno dozvoljeno radno vrijeme iznosi 50 sati sedmično. U nekim privrednim granama postoje radne sedmice od samo 45 sati.
- Zaposleni imaju pravo na dobijanje pismenih preporuka od strane poslodavca (Arbeitszeugnis).
- Osoba, koja se razboli ili je doživila nesreću, a radi duže od tri mjeseca u istoj firmi, ima pravo da određeni period prima platu.
- Trudnice i žene, koje su rodile, imaju posebna prava (Mutterschutz).

Plata

U Švicarskoj ne postoji zakonska minimalna plata. Međutim veliki broj privrednih grana ima kolektivni ugovor (GAV), u kojem su navedene minimalne plate. Žene i muškarci imaju pravo na jednaku zaradu za isti rad. U kolektivnom ugovoru predviđeni iznosi predstavljaju bruto plate. Međutim, isplaćuje se neto plata od koje su već oduzeti doprinosi za socijalna osiguranja (Sozialabzüge). Kod većine osoba sa boravišnom dozvolom B, dozvolom F ili N, dozvolom za kratkoročni boravak L ili osobama sa pograničnom dozvolom G porez na primanja se odbija direktno od plate (Quellensteuer). Iznosi za obavezno zdravstveno osiguranje nisu u Švicarskoj dio odbitaka od plate.

Otkaz

Kada dođe do otkaza obe strane: poslodavac i zaposleni, moraju ispoštovati ugovorom navedeni otkazni rok. Momentalni otkaz je dozvoljen u izuzetnim slučajevima. Uvijek se može zatražiti pismeno obrazloženje otkaza. Osoba, koja se razboli ili doživi nesreću, zaštićena je od dobijanja otkaza. Takođe i žene, koje su trudne ili su tek rodile, zaštićene su od otkaza. Nepravedno dobijeni otkazi se mogu osporiti na sudu. Ako zaposlena osoba da otkaz, to kasnije može imati uticaj na visinu podrške koja se dobija od kase za nezaposlene.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-baselland.ch/hr/posao/prava-i-dunost

Nezaposlenost

Svi zaposleni su osigurani u slučaju nezaposlenosti. Onaj ko ostane bez posla, dobija tokom određenog vremenskog perioda finansijsku nadoknadu. Nezaposlena lica se moraju prijaviti u regionalni centar za zapošljavanje (RAV). Ovaj centar pruža pomoć u pronalaženju posla.

Osiguranje u slučaju nezaposlenost

Osiguranje u slučaju nezaposlenosti (ALV) je državna institucija i svi zaposleni ga uplaćuju. Mjesečne uplate za ovo osiguranje se odbijaju direktno od plate, a poslodavac pri tom plaća polovinu iznosa. Samostalni preduzimači se ne mogu osigurati kod ovog osiguranja. Osobe koje ostanu bez posla primaju od osiguranja za nezaposlene mjesečnu nadoknadu za platu (Arbeitslosengeld). Hoće li, kada i kolika naknada biti isplaćena, zavisi od raznih faktora. Na primjer, koliko je trenutno nezaposlena osoba dugo radila ili iz kojeg razloga je ostala bez posla.

Pristup nezaposlenosti

U idealnom slučaju prije posljednjeg radnog dana, ali najkasnije prvog dana nezaposlenosti se obavezno mora prijaviti kod nadležnog Regionalnog centra za zapošljavanje (RAV). U centru se dobija objašnjenje za sve dalje korake.

Regionalni centar za zapošljavanje

Regionalni centar za zapošljavanje (RAV) pomaže da se što brže pronade novo radno mjesto. Savjetovanja su u ovom centru (RAV) obavezna ukoliko želite dobijati novčanu nadoknadu (Arbeitslosengeld). RAV takođe nudi kurseve ili programe za zapošljavanje. Neki od tih kurseva su obavezni. I osobe, koje nikada nisu radile u Švicarskoj a traže posao mogu se prijaviti u RAV, s tim što one ne dobijaju nadoknadu.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-baselland.ch/hr/posao/nezaposlenost

Priznanje diplome

Diplome stečene u inostranstvu nisu uvijek priznate u Švicarskoj. Pod određenim okolnostima je moguće doći do priznanja diplome. Za neke profesije je apsolutno neophodno da diploma bude priznata.

Priznanje

Diploma stečena u inostranstvu može pod određenim uslovima biti priznata u Švicarskoj. Priznanjem se potvrđuje da su inostrana diploma ili inostrano svjedočanstvo isti (ekvivalentni) kao i oni koji su stečeni u Švicarskoj. Za zanimanja, koja su regulisana isključivo švicarskim zakonima, kao, npr. medicinsko ili nastavno osoblje, priznanje diplome je neophodno da bi se moglo raditi u svojoj struci. S obzirom o kojem zanimanju i obrazovanju se radi, postoje različite institucije za priznavanje tih diploma. Priznanje diplome se plaća. Nacionalno kontaktno mjesto za priznanje diploma (Nationale Kontaktstelle für Diplomanerkennung) ili Informativni centar za zanimanja (BIZ) pružaju više informacija na ovu temu.

Potvrda o nivou obrazovanja

Za zanimanja koja nisu regulisana isključivo švicarskim zakonima nije potrebno priznanje diplome da bi se moglo ovdje raditi. Za ova zanimanja se može tražiti potvrda o nivou obrazovanja (Niveaubestätigung). Ovom potvrdom se pokazuje status inostrane diplome u Švicarskom sistemu obrazovanja. Potvrda može pomoći u pronalaženju posla. Više informacija pružaju Nacionalno kontaktno mjesto za priznanje diploma (Nationale Kontaktstelle für Diplomanerkennung) ili Informativni centar za zanimanja (BIZ).

Nadoknada diplome / kvalifikacija

Odrasle osobe sa radnim iskustvom, a bez priznate diplome ili priznate kvalifikacije, mogu naknadno završiti osnovno ili više stručno obrazovanje. Način školovanja zavisi od već postojećeg obrazovanja, od radnog iskustva i godina starosti. U svakom slučaju dobro znanje njemačkog jezika (nivo B1/B2) je važno za školovanje. Zainteresovane osobe se mogu besplatno informisati i posavjetovati u Informativnom centru za zanimanja (BIZ). Onaj ko nadoknadi kvalifikacije za zanimanje ima bolje šanse na tržištu rada i pristup raznim doškolovanjima.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-baselland.ch/hr/posao/priznanje-diplome